

ΜΥΘΟΛΟΓΙΚΑ

Η ΕΣΤΙΑ.

Ἡ Ἑστία¹ εἶνε ἡ ἀγνοτέρα καὶ εὐγενεστέρα τῶν ἰδεῶν, ὅσας ποτὲ ἔθεοποίησεν ὁ εὐφραντασίωτος ἑλληνικὸς λαός. Ἡ λέξις **ἑστία** ἰωνιστὶ **ἰστία** καὶ δωριστὶ **ἰδία**² εἶχεν ἀρχικῶς τὸ δίγαμμα καὶ οὐδαμῶς διέφερε τῆς λατινικῆς λέξεως «Vesta», τὸ αὐτὸ πρᾶγμα σημαίνουσης. Ἀμφότεραι δὲ αἱ λέξεις παρήγοντο πρότερον ὑπὸ Γ. Κουρτίου ἐκ τῆς σανσκριτικῆς ρίζης **vas**, τὸ οἰκεῖν σημαίνουσης, εἰς ἣν ἀνάγεται καὶ ἡ λέξις **ἄστν**. Τελευταῖον ὅμως ὁ αὐτὸς ἐτυμολόγος ἀνάγει τὴν προκειμένην παραγωγὴν εἰς ἑτέραν σανσκριτικὴν λέξιν **vas=ush** καίειν σημαίνουσαν. Εἶναι δὲ ἡ ἑστία, ὡς καὶ ἡ ἰταλὴ **vesta**, τὸ σύμβολον τῆς κατοικίας καὶ τοῦ ἐνοικιοῦ, ὅπως ἐν τῇ λατρείᾳ τοῦ παρ' Ἰνδοῖς θεοῦ **Agni** τὸ πῦρ ἀνεγνωρίσθη οὐ μόνον ὡς δημιουργικὴ δύναμις, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀρχὴ πάσης ἀγνότητος, ὡς ὁ ἀπαραίτητος ὅρος ὑπάρξεως πάσης θυσίας ἢ ἄλλης ἱερᾶς πράξεως καὶ τέλος ὡς ἀναπόδραστον πῦρ ἐνοικισμὸν στοιχεῖον. Κατὰ ταῦτα ἡ Ἑστία εἶνε, ὡς ὁ Ἡφαίστος καὶ ὁ Προμηθεύς, θεὰ τοῦ πυρὸς λατρουμένη οὐ μόνον διὰ τὰ λοιπὰ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα δυνάμει τοῦ πυρὸς εὐεργετήματα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ὥραιαν ἀληθῶς τοῦ ἐνοικισμοῦ ἰδέαν, ἣν παρίσται. Ἀλλ' ἐν τῇ λατρείᾳ τῆς Ἑστίας, πρὸς τὴν ἰδέαν τοῦ θερμαίνοντος, τρέφοντος, καθαίροντος καὶ ἐξαγνίζοντος πυρὸς, ἐνυπῆρχε καὶ ὡς ἐπικρατέστερον στοιχεῖον ἐδέσποζεν αὐτὴ ἡ ἐννοία περὶ σταθερᾶς κατοικίας περὶ τι κεντρικὸν σημεῖον, ὅπερ ἦτο ἡ ἑστία, ἥτοι ἡ ἐννοία τοῦ βίου ἐντὸς οἰκῶν καὶ πόλεων ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν νομαδικὸν βίον, ὃν ἐδίουν οἱ ἄνθρωποι τῶν παρωχημένων χρόνων ὥστε ἡ τῇ Ἑστίᾳ ἀπονεμομένη τὸ πάλαι λατρεία καὶ ὁ σεβασμὸς ἦτο τοσοῦτ' ἀρχαῖος, ὅσ' καὶ ὁ πεπολιτισμένος οὗτος, ὡς εἰπεῖν, τοῦ ἀνθρώπου βίος. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ ὁ Ὀμηρὸς ἀναγνωρίζει μὲν τὴν ἰερότητα τῆς Ἑστίας, δὲν ὀνομάζει ὅμως εἰσέτι θεὰν Ἑστίαν, ἥτις τὸ πρῶτον ἀναφαίνεται παρ' Ἡσιόδωρ καὶ ἐν τοῖς ὁμηρικῶς ὕμνοις ὡς τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ρέας θυγάτηρ πρεσβυγενὴς πάντως, διότι εἰς αὐτὴν πρῶτην, ὡς εἰς θεὰν ὅλων τῶν ἐστιῶν, ἀπεδίδοντο ἐν πάσῃ θυσίᾳ τὰ πρῶτα καὶ ἡ δέουσα τιμὴ. Συνφῶς δὲ τῇ παραδόσει ταύτῃ ἡ Ἑστία, ὡς θυγάτηρ Κρόνου καὶ Ρέας, εἶνε ἀδελφὴ «Ζηνὸς ὑψίστου καὶ ὁμοθρόνου Ἡρας», κατὰ Πίνδαρον⁷, διότι καὶ αὕτη, πλὴν τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἡρας, ἐθεωρεῖτο ὡς μία τῶν σεβασμιωτέρων θεοτήτων τῶν συγκρατουσῶν τὴν ἠθικὴν τοῦ κόσμου διάταξιν καὶ ὅπως ἡ Ἡρα, οὕτω καὶ αὕτη παρίσταται συνήθως ἐντεθρονισμένη καὶ ἀρχουσα.

Ὡσαύτως ἀναφέρουσιν αἱ ἀρχαῖαι πηγαί, ὅτι παρέμεινε ἀείποτε παρθένος ἡ θεὰ Ἑστία καὶ ὅτι, ἀντὶ γάμου, ἔδωκεν αὐτῇ ὁ «πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε» Ζεὺς ἕτερον γέρας, τὴν τιμὴν δηλονότι τοῦ ἔχειν ἐν ἅπασι τοῖς ναοῖς καὶ ἐν πάσῃ οἰκίᾳ θνητῶν τὴν σταθερὰν αὐτῆς ἔδραν καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ συμμετέχειν πάσης πρὸς τοὺς θεοὺς θυσίας καὶ πάσης πανηγυρικῆς τῶν θνητῶν εὐχίας πρὸς δ' ἔλαχε καὶ τὸ προσδῆκον ἐν ταῖς σπονδαῖς μέρος, τὸ προσφερόμενον αὐτῇ ἐπ' αἰσίοις τοῖς οἰωνοῖς κατὰ τε τὴν ἀρχὴν καὶ ἐν τέλει⁸. Ἐν Ὀλύμπῳ ὅμως μόνη ἡ Ἑστία μεταξὺ τῶν λοιπῶν θεῶν μένει διαρκῶς ἐν τῇ θρόνῳ αὐτῆς, ὡς ὁ Πλάτων λέγει⁹, ἐνῶ πάντες οἱ ἄλλοι ἐρχονται καὶ ἀπερχονται. Ἐνεκα δὲ τῆς διαρκούς ταύτης καὶ ἀμεταβλήτου μονιμότητος παρίστατο ἐν τοῖς ἔργοις τῆς ἀρχαίας τέχνης ἡ θεὰ αὕτη, συχνότατα μετὰ τοῦ Ἑρμοῦ συνδυαζομένη, ὡς ὁ Φειδίας ἐποίησεν αὐτήν, κατὰ Πausanias¹⁰ καὶ ὅπως ὁ αὐτὸς μετὰ τοῦ εἰρημένου θεοῦ συνδυασμὸς ἀναφαίνεται αὐθὺς ἐν τῷ συμπλέγματι τοῦ δωδεκαθέου ἐπὶ τε τοῦ βορρηνίου¹¹ καὶ τοῦ καπιτωλίνου βωμοῦ. Παρίστανται δηλονότι ἀμφότεραι αἱ θεότητες αὗται, ἡ μία παρὰ τὴν ἑτέραν, ὡς ἐκπροσωποῦσαι ἐν τῇ ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ τὰς δύο στοιχειώδεις συνθήκας πάσης ἐν τῷ οικογενειακῷ βίῳ εὐδοκίμησης ἢ μὲν Ἑστία τὴν ἀδάλευτον κρηπίδα καὶ τὸ κεντρικὸν σημεῖον ἡρέμου καὶ περιδυνειλεγμένης οἰκουρίας, ὁ δὲ Ἑρμῆς, ὁ ἄγγελος τῶν ἀθανάτων, ὁ θεὸς τῶν ὁδῶν, τῆς ἐξόδου καὶ εἰσόδου, ἦτο τὸ σύμβολον δαψιλοῦς εὐλογίας ὡς ἐκ τοῦ ἐνεργοῦ βίου καὶ τῆς διαρκούς ἀσχ-

λίας. Ὁ δὲ μῦθος ὁ ἐν τῷ ὁμηρικῷ ὕμνῳ εἰς Ἀφροδίτην στίχ. 24 ἀπαντῶν καὶ ἀναφέρει, ὅτι ὁ Ποσειδῶν καὶ ὁ Ἀπόλλων ἠθέλησαν νὰ μνηστευθῶσι τὴν Ἑστίαν, αὐτὴ ὅμως προὔτιμησε μᾶλλον νὰ παραμείνῃ παρθένος ἢ νὰ συνέλθῃ εἰς γάμον, καὶ ἐν αὐτῇ ἐτι τῇ μετὰ ταῦτα ἀναφαινόμενη συνήθει αὐτοῦ ἐκδοχῇ, ἀποδέχεται τὴν Ἑστίαν ὡς τὴν γῆν, ἥτοι ὡς τὸ ἡρεμοῦν κέντρον πάντων τῶν περὶ αὐτὸ κινουμένων τῆς φύσεως ὄντων· διὸ ὁ μὲν Ποσειδῶν ἐν τῇ ἀνωτέρῳ εἰρημένη συντάξει τοῦ μύθου οὐδὲν ἄλλο βεβαίως σημαίνει, ἢ τὴν περιβάλλουσαν ἀπαύστως καὶ περιγρούσαν τὴν γῆν θάλασσαν¹², ὁ δὲ Ἀπόλλων τὸν ἐν τῷ οὐρανῷ διαγράφοντα τὴν μεγαλοπρεπῆ αὐτοῦ πορείαν καὶ ἀσπασίως ἀκτινοβολοῦντα καὶ ζωογονοῦντα τὴν γῆν ἥλιον. Ὑπὸ τὴν ἐννοίαν δὲ ταύτην ἡ Ἑστία καὶ ὑπὸ πάντων μὲν καθ' ὅλου ἰδίᾳ ὅμως ὑπὸ τε τῶν φιλοσόφων καὶ τῶν φιλοσοφούντων τὸ πάλαι ποιητῶν ὑπελήφθη ἀπλῶς ὡς ἡ γῆ καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἐταυτίσθη μετὰ τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Ρέας¹³.

Ἐντὸς τῶν οἰκῶν καὶ τῶν πόλεων ἀείποτε διετέλεσεν ἡ Ἑστία οὕσα τὸ σύμβολον τῆς μονίμου ἐνοικίσεως ἅμα καὶ τοῦ ἐξ οὐρανοῦ καταγομένου πυρὸς, ὅπερ ἔλαμπεν ἐν τῇ ἐσχάρᾳ ὑπαινοδόμενον τὴν παρουσίαν τῶν οὐρανίων θεῶν καὶ ἀναπαριστῶν τὴν ἐν τῷ οὐρανῷ βασιλεύουσαν τάξιν. Ἦτο ἅρα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλήσιν ἡ Ἑστία πηγὴ πλείστων ὅσων ὥραιων καὶ σπουδαίων συναισθημάτων, ἅπερ ἐν τε τῷ οικογενειακῷ καὶ τῷ δημοσίῳ βίῳ τὰ μάλιστα συνέβαλλον εἰς ἐξάπλωσιν βαθέως ἐρριζωμένων ἐν τῇ ψυχῇ καὶ γυνδίων θρησκευτικῶν πεποιθήσεων, αἵτινες ὅμως δὲν ἐξετιμῆθησαν πάντοτε πρεπόντως καὶ ἐξ ἴσου. Διότι, ἐφόσον ὁ πολιτικὸς καὶ ὁ δημόσιος τῶν Ἑλλήνων βίος ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ ζῆν κατὰ φυσικὰς ὁμάδας, ἥτοι κατ' οικογενεῖας, γένη, φρατρίδας καὶ καθέξῃς, εἶχεν ἐκάστη τῶν ὁμᾶδων τούτων, εἴτε μικρὰ εἴτε μεγάλην, ἴδιον θρησκευτικόν, ὡς εἰπεῖν, κέντρον καθιερωμένον τὸ μὲν εἰς λατρείαν τῶν θεῶν καὶ ἡρώων, ὑπὸ τὴν προστασίαν ὧν διετέλουν οἱ τοὺς ὁμίλους ἀποτελοῦντες, τὸ δὲ εἰς λατρείαν τῆς θεᾶς Ἑστίας, ἥς ἡ σημασία ἐλάμβανε διαφόρους βαθμούς, ἐξαρτωμένους ἐκ τῆς πολιτικῆς ἢ θρησκευτικῆς τῶν ὁμᾶδων τούτων σπουδαιότητος καὶ ἀποχρώσεως. Οὕτω λοιπὸν ἐν ἐκάστῃ οἰκίᾳ πρῶτιστα καὶ κατ' ἐξοχὴν ὑπῆρχε μία ἑστία ὡς θρησκευτικὸν τῆς οικογενείας κέντρον, ὅπερ διὰ τοῦτο καὶ **ἑσέστιον**¹⁴ καὶ ἰωνικῶς **ἐπίστιον** ἐκαλεῖτο. Ἡ δὲ ἑστία αὕτη οὐδὲν ἄλλο βεβαίως ἦτο ἢ αὐτὸς ὁ βωμός, ὅστις πολλακίς ἀντὶ τῆς ἑστίας ἀναφέρεται. Περὶ τὸν βωμὸν δὲ τοῦτον ἢ τὴν ἑστίαν ὑπῆρχον καθιερωμένα θέσει διὰ τῶν οικογενειακῶν θεού, τοὺς ἔνεκα τούτου καὶ **ἑσέστιους** κληθέντας, καὶ περὶ αὐτὸν πολλακίς αἱ οικογένειαι κατὰ τὰ Ἀπατούρια καὶ Ἀμφιδρόμια ἤγον τὰς νενομισμένας αὐτῶν ἐορτάς, οἱ δὲ ξένοι καὶ οἱ καταδιωκόμενοι εὐρισκόν προθύμῳ προστασίαν καὶ ὑποστήριξιν, ἡκέτι περὶ τὴν ἑστίαν ἢ τὸν βωμὸν τοῦτον καθιζόμενοι¹⁵. Ὅπως δ' ἐν ἐκάστῃ οἰκίᾳ, οὕτω καὶ ἐν ἐκάστῃ πολιτείᾳ ὑπῆρχε κοινὸν ἱερὸν κέντρον, ἥτοι βωμὸς ἢ ἑστία, ἀνήκουσα εἰς ἀπάδας τὰς οικογενεῖας ἢ φρατρίδας, ἐξ ὧν συνέκρινε ἡ πόλις, καὶ τὸ κέντρον τοῦτο ὀνομαζέτο **κοινὴ ἑστία**, ἐφ' ἥς ἄσβεστον διετηρεῖτο ἀείποτε τὸ ἱερὸν λεγόμενον πῦρ. Ἐνυπῆρχε δὲ κυρίως ἡ κοινὴ αὕτη ἑστία ἐντὸς τοῦ πρυτανείου¹⁶, δημόσιου τῆς πόλεως ἰδρύματος, ἐνθα προσεφέροντο τοιαῦται κοινὰ θυσίαι, περὶ ὧν τὴν προσήκουσαν φροντίδα ἐλάμβανον οὐχὶ οἱ ὑπὸ τῆς πολιτείας τεταγμένοι ἱερεῖς, ἀλλ' αἱ ἀνώταται ἐν αὐτῇ ἀρχαί, αἵτινες ἐξεπροσώπων καὶ πάντας τοὺς πολίτας ἢ κατοίκους αὐτῆς¹⁷. Ἐν αὐτῷ δὲ τούτῳ τῷ πρυτανεῖῳ ἐφιλοξενοῦντο τὸ πάλαι ἐν Ἀθήναις καὶ ἐσπιτοῦντο, κατὰ Πολυδεύκην¹⁸, «οἳ τε κατὰ δημοσίαν πρεσβείαν ἦκοντες καὶ οἱ διὰ » πρᾶξιν τινα σιτήσεως ἀξιωθέντες καὶ εἰ τις ἐκ τῆς ἀείδιτος » ἦν», πρὸς δὲ καὶ οἱ δημόσιοι ἡκέτι, ὅποτε ἐπεκαλοῦντο τὴν ὑποστήριξιν συμπάσης τῆς πολιτείας¹⁹.

Ἀλλὰ καὶ ἐν δημοσίοις ὅροις αὐτὴν ταύτην τὴν Ἑστίαν ἐπεκαλοῦντο παρὰ πάντας τοὺς θεοὺς, διότι αὕτη ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ θεμελιουσα καὶ συνέχουσα τὰς τε πόλεις καὶ τὰ ἐν αὐταῖς πολιτεύματα καὶ ὡς τοιαύτη ἀείποτε ἐτιμᾶτο καὶ ἐγεραίρετο²⁰. Ἐν τέλει δὲ παρίσταται ἡ Ἑστία ὑπὸ εὐρυτέραν ἐννοίαν ὡς πυρὴν καὶ κεντρικὸν σημεῖον, περὶ ὃ συνενοῦται ἡ περίοικος χώρα, ὡς π. χ. κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους συνέβη ἐν Ἀττικῇ, ἥτις ἐπὶ Κέκροπος καὶ τῶν πρώτων αὐτῆς βασιλέων μέχρι Θηδεῶς κατὰ πόλεις ὤκειτο, οὕσα κατατετυμμένη, καθ' αἱ ἀρχαῖαι πα-

ραδόσεις ἀποδέχονται²¹, εἰς δώδεκα δῆμους ἢ κώμας, ὃν ἕκαστος εἶχεν ἴδιον πρυτανεῖον, ἴδιαν ἐστίαν. "Οτε ὅμως ἀνῆλθεν ἐπὶ τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν ὁ Θησεύς ἐν Ἀθήναις καὶ διὰ τῆς συνέσεως αὐτοῦ κατώρθωσε σὺν τῷ χρόνῳ ν' ἀποκτήσῃ δύναμιν ἱκανὴν, καθήργησε τὰ βουλευτήρια καὶ τὰς ἀρχὰς πάντων τῶν ἐπὶ μέρους τούτων δῆμων καὶ συνῴκισεν ἐξ αὐτῶν τὰς Ἀθήνας, ἀναδείξας ἐν αὐτῇ ἐν βουλευτήριον κοινὸν καὶ ἐν πρυτανεῖον μετὰ ἐστίας²². Ὁμοίως καὶ ἐν Τεγέᾳ ὑπῆρχε μία κοινὴ ἐστία Ἀρκάδων, κατὰ Πausanίαν²³, πρὸς δὲ καὶ ἐν Αἰγαῖς ἢ Ἐδέσῳ πόλει τῆς Μακεδονίας ἐν τῇ παλαιᾷ Ἑμαθίᾳ ἦν ἡ ἐστία τῆς μακεδονικῆς βασιλείας²⁴ καὶ ἐν Ἀλικαρνασσὶ τῆς Καρίας²⁵ καὶ ἐν Σελευκείᾳ²⁶. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις ἐκ τῆς ἐν τῷ πρυτανεῖῳ ταύτης ἐστίας ἐλαμβάνετο τὸ πάλαι κατὰ τὰς ἀποικίας τὸ ἱερὸν καὶ ἄσβεστον πῦρ καὶ ἐκομίζετο εἰς τὰ πρυτανεῖα τῶν ἀποικίων, ἐνθα ἐτηρεῖτο ἀείποτε καίωμενον²⁷. ἐν ἡ δὲ περιπτώσει ἐσθὲννυτο, πάλιν ἀνῆπτετο ἐκ τοῦ πρυτανείου τῆς μητροπόλεως. Ἦτο λοιπὸν τὸ οὕτω μεταλαμπαδεύμενον τοῦτο πῦρ τὸ ἱερὸν ἐν πύλαις ἐπεβάλλετο, ὡς γνωστὸν, ὁ προσήκων πρὸς τὴν μητρόπολιν σεβασμός. Ἐτι μᾶλλον ὅμως ἐξυψοῦτο ἡ τῶν Ἑστίων τούτων ἀξία, ὅταν συνέπιπτε νὰ ὑπάρχωσι παρ' αὐτὰς καὶ ἄλλα περιφανῆ ἱερὰ καὶ τόποι, ἐνθα προσεφέροντο θυσίαι καὶ κοινὴ λατρεία εἰς ὀρισμένους θεούς, ὡς π. χ. ἐν Ἀθήναις, ὅπου καὶ ἄλλα συνυπῆρχον μετὰ τῆς ἐστίας ἱερὰ καὶ ὅπου ἐγεραιρέτο αὐτὴ ὑπὸ πασῶν τῶν Κυκλάδων νήσων²⁸. Ἐπίσης κατ' ἐξοχὴν ἐτιμᾶτο καὶ ἡ ἐν τῷ ἐν Ὀλυμπίᾳ πρυτανεῖῳ ἐστία, ἐφ' ἧς, κατὰ Πausanίαν²⁹ «πῦρ ἀνὰ πᾶσαν τε ἡμέραν καὶ ἐν πάσῃ νυκτὶ ὡσαύτως καίεται», καὶ τέλος ἡ ἐν Δελφοῖς περιφνηρὸς ἐστία ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ πυθίου Ἀπόλλωνος. Ἐνεκα τῆς ἐξόχου ὑπολήψεως, ἧς ἀπέλαυε τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν, παρ' ὧν τῷ ἑλληνικῷ κόσμῳ ἐθεωρεῖτο καὶ ἡ ἐν αὐτῷ Ἑστία, ἐφ' ἧς ὁμοίως διετηρεῖτο ἄσβεστον πῦρ καὶ ἐτιμᾶτο, ὡς τὸ κυριώτατον θρησκευτικὸν κέντρον πάντων τῶν Ἑλλήνων, ὅτινες ἐδραῖον εἶχον τὴν πεποίθησιν, ὅτι τὸ ἱερὸν τοῦτο ἦτο ὁ ὁμῆαλός, ἦτοι τὸ κέντρον πάσης τῆς οἰκουμένης γῆς, παρὰ τὴν Ἑστίαν ταύτην ἡ τὸν βωμὸν ὑποδεκνυόμενος, ὅπου ὁ τόπος ἔνεκα τῶν εἰκόνων τῶν ἐπὶ τῶν κύκλῳ ἐσταμένων ἀγγείων καὶ τῶν λοιπῶν ἀγαλμάτων ἦτο τῷ ὄντι πασίγνωστον κέντρον καὶ ἐκαλεῖτο ἰδιαζόντως «γῆς ὁμῆαλός»³⁰.

Ἐν τούτοις παρὰ πάντα ταῦτα μεγάλῃ ἐκέκτητο σπουδαιοτήκα ἡ δελφικὴ αὐτὴ Ἑστία ἐν τοῖς καθέκαστα τῶν θρησκευτικῶν καὶ μυθολογικῶν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ὁράσει. Καὶ πρῶτον μὲν ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τοῦ συνήθους βωμοῦ, ἦτοι ἐφ' ὅσον ἐπ' αὐτοῦ ἐκαίετο ἱερὸν πῦρ, ὅπερ πιθανῶς ἀνῆπτετο καθ' ὀρισμένους ἐποχὰς καὶ εἰς ἄλλους ἐντεῦθεν μεταλαμπαδεύετο βωμούς εἰς ἐξαιρετικὰς τινὰς καὶ πανηγυρικὰς περιστάσεις³¹ αὐτὴ ἐθεωρεῖτο ὡς κοινὴ Ἑστία. Εἶτα δὲ ὁ βωμὸς οὗτος ἐγεραιρέτο καὶ ἐτιμᾶτο ὡς «πυθόμαντις Ἑστία», διότι πάντες οἱ εἰς Δελφοὺς προσερχόμενοι ὅπως λάβωσι χρησμούς ὤφειλον ἐπ' αὐτοῦ νὰ προσφέρωσι τὰς νενομισμένας θυσίας, εἰς τὴν Ἑστίαν ταύτην ἐξόχως κατὰ πάτριον τὴν ἔθος ἀναφερομένης. Περαιτέρω δὲ ἐκ τῶν Εὐμενίδων³² τοῦ Αἰσχύλου μαθαίνομεν, ὅτι ὁ Ὀρέστης ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τούτου ἐν Δελφοῖς ἐξηγνίσθη, οὕτως ὥστε καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τῶν ἐν τῷ ἱερῷ ἐκείνῳ τελουμένων ἰλασμῶν καὶ ἁγνισμῶν, ἦν ὁ προκείμενος βωμὸς μεγίστης σημασίας ἄξιος. Καὶ τέλος ὑπάρχει μετὰ τῶν μικροτέρων ὀμηρικῶν ἐπῶν προοίμιόν τι (στῖχ. 24), ἐν ᾧ ὁ Δοῖδὸς αὐτὴν ταύτην τὴν δελφικὴν Ἑστίαν αὖθις ἐπικαλεῖται εἰς ἀντίληψιν ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ, ὅπερ σημαίνει ἀναμφιδόλως ὅτι ἐν τοῖς πυθικοῖς τούτοις γυμνάσμασι πρὸς ἀπαγγελίαν τῶν ὀμηρικῶν τούτων ποιῶσεων αἱ σπονδαὶ προσεφέροντο πρὸς τὴν Ἑστίαν ταύτην. Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ μυθολογικὴν ὁμοῦς ἐποψὴν ἦτο ἡδὴ ἡ ἐστία αὐτὴ περιδόντος, διότι ἐπ' αὐτῆς εἶχε καταβάλλει ὁ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερεὺς τὸν ἀνόσιον καὶ δυσεῖδῃ Αἰακίδην Νεοπτόλεμον. Διὰ δὲ τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Ἰωνικὴν γενικῶς φυλὴν εἶχεν ἡ ἐν Δελφοῖς Ἑστία τὴν ἰδιαζούσαν σημασίαν, ὅτι ὁ τῆς φυλῆς ταύτης γενεάρχης Ἴων, ὡς υἱὸς τροφίμος τοῦ Ἀπόλλωνος, ὑπηρετῆσε κατὰ τὸν ἀρχαῖον μῦθον, ἐν τῇ ἐστία ταύτῃ ὡς ἱερὸς παῖς.

Ἡ εἰς τὴν Θεὰν Ἑστίαν προσφερομένη λατρεία καὶ αἱ εἰκονικαὶ αὐτῆς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ τέχνῃ παραστάσεις ἦσαν συνήθως ἀπλᾶι, διότι ἰδιαζόν αὐτῇ σύμβολον ἦτο κοινῶς ἡ ἐ-

στία, τόσον ἡ ἐν ταῖς οἰκίαις, ὅσον καὶ ἡ δημοσία τῆς πόλεως, μετὰ τοῦ ἐπ' αὐτῶν μάλιστα αἰθόμενου πυρός, ὅπερ εἰς διαπρεπῆ ἱερὰ καὶ διακεκριμένα πρυτανεῖα ἀνῆπτετο καὶ διετηρεῖτο πρὸς τιμὴν τῆς θεᾶς ταύτης. Καὶ ἐν μὲν ταῖς οἰκίαις τὴν πρὸς τὴν Ἑστίαν λατρείαν προσέφερε καὶ ἐπεμελεῖτο ὁ οἰκοδεσπότης ἢ ἡ οἰκοδεσποινα³³, ἐν δὲ τοῖς πρυτανείοις οἱ ἄρχοντες, οἱ βασιλεῖς, ἢ οἱ πρυτάνεις. Ἐκτὸς δὲ τούτων ἐν δημοσίαις θυσίαις καὶ ἐν κοιναῖς εὐχαῖαις παρὰ πολλαῖς τῶν πόλεων ὑπῆρχον τεταγμένοι ἴδιοι **ἱεροθύται**³⁴ λεγόμενοι καὶ ἐν Σπάρτῃ ἴδια ἱέρεια **Ἑστία πόλεως** καλουμένη³⁵. Ἐν πάσῃ θυσίᾳ καθήρχοντο συνήθως διὰ σπονδῆς πρὸς τὴν Ἑστίαν καὶ σπονδῇ ὡσαύτως πρὸς αὐτὴν ἐπεσφράγιζε τὴν τελετὴν, ὥστε ἐν ἐκάστῃ τελετῇ ἢ ἐπισήμῳ ἐστιάσει εἶχεν ἡ ἐν λόγῳ θεὰ τὸ προσήκον αὐτῇ μέρος καὶ αὐτὴν πρῶτον ἐπεκαλοῦντο ἐν πάσῃ προσευχῇ ἢ ἄλλῃ οἰαδῇτιν θρησκευτικῇ πράξει. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἡ ἀρχαία παρ' Ἑλλήσι παροιμία «ἄφ' Ἑστίας ἀρχεσθαι» καὶ ὁ μῦθος ὅτι ἡ Ἑστία κατὰ τὴν διανομὴν τοῦ κόσμου μετὰ τὴν κατὰ τῶν Τιτάνων νίκην τῶν θεῶν ἠτήσατο καὶ ἔλαβε τὴν παρθενίαν καὶ τὰς παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἀπαρχὰς ἐν πάσῃ θυσίᾳ³⁶. Ἀλλὰ τις παροιμία προῆλθεν ἐκ τῆς περιστάσεως, ὅτι δὲν ἐπετρέπετο ἐκ τῶν εἰς τὴν Ἑστίαν προσφερομένων ν' ἀφαιρῇ τις τι ἢ μεταδώσῃ ἑτέροις³⁷.

Ἐν τέλει δὲ σπουδαία θεότης, ὡς ἡ Ἑστία, ραδίως παρέσχεον ἀφορμὴν πρὸς εἰκονικὴν ἢ πλαστικὴν αὐτῆς παράστασιν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τέχνῃ, ἥτις πρὸς ταῖς εἰκόσιν ἐποίησε καὶ ἀγάλματα αὐτῆς ἐν πρυτανείοις συνήθως ὑπάρχοντα. Μνημονεύεται ὅθεν ἄγαλμα Ἑστίας ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις πρυτανεῖῳ ἱδρυμένον, ἕτερον ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ τρίτον διάσημον ἐν Πάρῳ, ὅπερ διαταγῇ τοῦ αὐτοκράτορος Τιβερίου μετενήχθη εἰς Ρώμην καὶ ἀφιερῶθη αὐτόθι εἰς τὸν ναὸν τῆς Ὀμονοίας³⁸. Αἰετοῦ δὲ παρίστατο ἡ Ἑστία ἐν τοῖς ἔργοις τούτοις καθημένη ἢ ἡσυχῶς ἰσταμένη συμφώνως πρὸς τὴν φύσιν αὐτῆς τὴν ἡρεμον πάντοτε καὶ μόνιμον. Ὅπως ἐποίησεν αὐτὴν ὁ Σκόπας **καθημένην**, ὡς Πλίνιος³⁹ ἀναφέρει καὶ μετὰ «δύο καμπτήρων περὶ αὐτὴν», ἔργον ὅπερ βραδύτερον εὐρίσκετο εἰς Ρώμην καὶ παρ' ᾧ οἱ καμπτήρες⁴⁰, μεθ' ὧν συνήθως παρίστατο ἐν τοῖς ὑποδρόμοις, ἐδήμιονον πιθανῶς τὴν αἰωνίαν τῶν πραγμάτων κίνησιν, ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας μόνῃ ἡ Ἑστία ἡρεμεῖ. Τούναντίον δὲ ἐν τοῖς συμπλέγμασι τῶν δώδεκα θεῶν ἢ εἰς ἄλλας ἀναλόγους παραστάσεις μετ' ἄλλων θεῶν, παρίστατο ἡ Ἑστία ὅτε μὲν ἰσταμένη, ὅτε δὲ καθημένη μετὰ διακριτικοῦ ἀπλοῦ σημείου, τοῦ σκύπτου, ὅπερ ἐκράτει ἐν χερσὶ καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Πυθάρου ἐξυμνηθεῖσα ἐν Τενέδῳ Ἑστία, ἡ μετὰ τῆς ἀναποδράστου ἐν θυσίαις φιάλης.

Μεταξὺ τῶν διασωθέντων ἀγαλμάτων Ἑστίας τὸ ἐπισημότερον καὶ σπουδαιότερον εἶναι τὸ τῆς Ἰουστινιανείας καλουμένης Ἑστίας, ἔργον θρησκευτικῆς ἐκφράσεως λίαν ἀρχαιοπρεποῦς. Ἀπλουστάτη ἐνδυμασία περιβάλλει τὸ ὅλον σῶμα, ἡ τοῦ προσώπου ἐκφρασις αὐστηρά, ἡ κόμη ἀκαλλώπιστος καὶ ἀφελής, τὰ δ' ὀπίθεν τῆς κεφαλῆς καὶ οἱ ὦμοι καλύπτονται ὑπὸ καλύπτρας. Πραεὶς κάθηται ἔχουσα τὴν μίαν τῶν χειρῶν κατὰ μῆκος τοῦ σώματος κρεμαμένην, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας δεικνύει τὸν οὐρανόν, οὗ τὴν παρουσίαν καὶ μετοχὴν εἰς τὸ ἐπὶ τῆς ἐστίας καίωμενον ἱερὸν πῦρ αὐτὴ αὐτὴ ἢ θεὰ ὑπεδήμιαιεν. Ὅτε δὲ τέλος ἐν τοῖς ἔπειτα χρόνοις ἐταῦτίσθη μετὰ τῆς γῆς καὶ τῆς Ρέας ἡ Ἑστία, παρίστατο καὶ μετὰ τὸ τύμπανον⁴¹.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

1) L. Preller : Griechische Mythologie : Berlin 1872, 4, σ. 342 - 349.

2) Ahrens : De linguae graecae dialectis σ. 121.

3) Grundrüge der griechischen Etymologie σελ. 370.

4) Ὁμηρ. ὕμν. Ἑρμ. 20. Αἰσχύλ. Προυηθ. 449 ἐξῆς. Πρβλ. Ἀριστοτέλ. Μετεωρολογικὰ 2. 9. αὐτῷ ἐν τῇ φλογὶ γινόμενῳ φῶφῳ, ὃν καλοῦσιν οἱ μὲν τὸν Ἑραϊστὸν γελᾶν, οἱ δὲ τὴν Ἑστίαν, οἱ δ' ἀπειλὴν τούτων». Πρβλ. καὶ Πορφυρ. Περὶ ἀποχῆς ἐμφύχων : 1, 13. «ὡς δ' ἔμαθον (τὴν τοῦ πυρός γρῆσιν) τιμωτάτον τε καὶ ἱερώτατον νομίσαι Ἑστίαν τε προσεῖπεν καὶ συνεστίους ἀπὸ τούτου γενέσθαι».

5) Ὀδυσ. 14, 159, 17, 156, 19, 304.

- 6) 'Εν Θεογον. 454.
- 7) Νεμεον. 11. ἐν ἀρχῇ.
- 8) 'Γυν. εἰς Ἀφροδ. 29. «τῇ δὲ πατὴρ δῶκεν καλὸν γέρας ἀντὶ γάμοιο, καί τε μέσῳ οἴκῳ κατ' ἄρ' ἔζητο πῖταρ ἐλοῦσα, πᾶσιν δ' ἐν νηοῖσι θεῶν τιμαρχός ἐστιν καὶ παρὰ πᾶσι βροτοῖσι θεῶν πρέσβειρα τέτυκται». Εἰς Ἑρμῆν 29. «Ἰστίη ἡ πάντων ἐν δώμασιν ὑψηλοῖσιν ἀθανάτων τε θεῶν χαμαὶ ἐρχομένων τ' ἀνθρώπων ἔδρην αἰδίου ἔλαχες, πρεσβήϊδα τιμὴν...» Διοδ. Σικελ. 5, 68. «Τούτων δὲ λέγεται τὴν μὲν Ἑστίαν τὴν τῶν οἰκίων κατασκευὴν εἶρεῖν καὶ διὰ τὴν εὐεργεσίαν ταύτην παρὰ πᾶσι σχεδὸν ἀνθρώποις ἐν πάσαις οἰκίαις καθιδρυθῆναι τιμῶν καὶ θυσιῶν τυγγάνουσαν».
- 9) 'Εν Φαίδρῳ 247. «ὁ μὲν δὲ μέγας ἡγεμὼν ἐν Οὐρανῷ Ζεὺς, ἐλαύνων πτηνὸν ἄρμα, πρῶτος πορεύεται, διακοσμῶν πάντα καὶ ἐπιμελούμενος· τῷ δ' ἔπεται στρατιὰ θεῶν τε καὶ δαιμόνων, κατὰ ἐνδεκα μέρη κεκοσμημένη· μένει γὰρ Ἑστία ἐν θεῶν οἴκῳ μόνη».
- 10) 5, 11, 8 «ταύτης δὲ (τῆς Χάριτος) Ἑρμῆς ἔχεται, τοῦ Ἑρμοῦ δὲ Ἑστία».
- 11) Villa Borghese ἐν Ρώμῃ ἀνεγερθεῖσα ὑπὸ Σκιπίωνος Καρφαρέλλη Βοργέση μετὰ τὸ 1658 μ. Χ. περίφημος διὰ τὰ ἐν αὐτῇ ἀνακείμενα καλλιτεχνήματα τῆς ἀρχαίας τέχνης, ὧν τὰ πλεῖστα νῦν εὐρίσκονται ἐν Παρίσι. Ἐνταῦθα ἦτο καὶ ὁ διάσημος ἀνδρὶς, ὁ γνωστός ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ «βορρесиανοῦ μονομάχου», ἔργον Ἀγασίου τοῦ Ἑρμίου. Ἰδ. Overbeck: Geschichte der griechischen Plastik II. Leipzig 1881 σ. 398. πρβλ. καὶ Α. Ραγκαβῆ: Λεξικ. ἐλλην. Ἀρχαιολογ. Ἀθην. 1888 σ. 7. Τὴν δὲ περιγραφὴν τῶν παραστάσεων τοῦ βορρесиανοῦ τούτου βωμοῦ, ὅστις νῦν εὑρίσκεται ἐν Παρίσι, ἐν τῷ Λούβρῳ, ἴδ. παρὰ I. Overbeck: Gesch. d. griech. Plast. I, σ. 197 ἐξῆς.
- 12) Εἰκόνας τῆς Ἀμφιτρίτης τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Ἑστίας ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀναφέρει ὁ Παυσανίας 5, 26, 2. «Τούτων μὲν τῶν εἰκόνων ἔχεται τισὶς ἀναθήματα τῶν Μικύθου, Ἀμφιτρίτη καὶ Ποσειδῶν τε, καὶ Ἑστία». Ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῆς φιᾶλης τοῦ Σωσίου παρίσταται καθημένη ἡ Ἑστία παρὰ τὴν Ἀμφιτρίτην. Πρβλ. Preuner: Hestia-Vesta: σ. 170 ἐξ.
- 13) Εὐριπ. παρὰ Μακροβ. 1, 32, 8. «Καὶ γὰρ μήτηρ, Ἑστίαν δὲ σ' οἱ σοφοὶ βροτῶν, καλοῦσιν ἡμένην ἐν αἰθέρι». Ἀριστοτέλ. περὶ Κόσμ. 2. «Τὸ μέσον, ἀκίνητόν τε ὄν καὶ ἑδραῖον, ἡ φερέσθιος εἴληγε γῇ παντοδαπῶν ζῴων ἐστία τε οὖσα καὶ μήτηρ». Διονυσ. Ἀλικαρ. Ρωμαϊκῆς ἀρχαιολογ. II, 66, 3. «Ἑστία δ' ἀνακεῖσθαι τὸ πῦρ νομίζουσιν, ὅτι γῇ τε οὖσα ἡ θεὸς καὶ τὸν μέσον κατέχουσα τοῦ κόσμου τόπον τὰς ἀνάψεις τοῦ μεταστροφῆς ποιεῖται πυρὸς ἐφ' ἑαυτῆς». Πρβλ. τὸν Στωϊκὸν Κορνοῦτον: Περὶ τῆς τῶν θεῶν φύσεως: 28. Πορφύρ: Περὶ ἀπορχῆς ἐμφύχων 2, 32. Ἡδὲ καὶ ὁ Σοφοκλῆς ἐν Τριπτολέμῳ κατὰ Φιλόδημον: Περὶ εὐσεβείας 51, σ. 23. «Τὴν Γῆν... καὶ Ἑστίαν εἶναι... φησίν». Ἐν τούτοις ἐν τῷ ὁμηρικῷ εἰς Ἀφροδίτην 24 ὕμνῳ μόλις δυνάται τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ὑπάρχει ταυτότης τις ἐν τῷ μύθῳ ἑκείνῳ. ἴδ. Preuner: Hestia-Vesta σ. 168.
- 14) Πλάτ. «ἑφέστια» ἴδ. Διονυσ. Ἀλικαρνασσ. Ρωμαϊκῆς. Ἀρχαιολογ. I, 24, 2 «Καὶ πολλὰ ἐφέστια ὅλα ἐξηλείφθη μέρους αὐτῶν μεθιστιμένου».
- 15) Ἡσίοις «ἑφέστιοι, ἔνοικοι, ὅσοι ἐστίαν καὶ οἶκον ἔχουσι, ξένοι, ἐπίδημοι, ἱκέται. Ἰδίχ' ὅμως συχνότατα ἡ ἐστία μνημονεύεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ὡς τόπος καταφυγῆς καὶ ἱκεσίας. Οὕτως ἴδ. Αἰσχ. Ἀγαμ. 1587 «Καὶ προστρόπαιος ἐστίας μολὼν πάλιν (τλήμων Θυέστης μοῖραν ἡῖρετ' ἀσφαλῆ) τὸ μὴ θανὼν πατρῶον αἰμάδα πείδον». Εὐριπ. Ἡρακλ. μαιν. 715. «ἱκέτιν πρὸς ἀγνοῖς ἐστίας θάσσεις βάρους». —Θουκυδ. I, 136. «Ὁ δὲ (Θεμιστοκλῆς) τῆς γυναικὸς ἱκέτις γενόμενος διδάσκειται ὑπ' αὐτῆς τὸν παῖδα σφῶν λαβὼν καθίζεσθαι ἐπὶ τὴν ἐστίαν». Ἐντεῦθεν καὶ ὁ μετὰ τῶν ἐφεστίων θεῶν ἀριθμούμενος Ζεὺς καλεῖται «ἐφέστιος» ἢ καὶ «ἐστιοῦχος» ὡς φύλαξ τῆς ἐστίας καὶ ὡς ἀόρατος τῆς οἰκογενείας προστάτης, ὅστις συνδέει πρὸς ἄλληλα τὰ τῆς οἰκογενείας μέλη.
- 16) Πίνδ. Νεμεον. 11. «Παῖ Ρέας ἢ τε πρυτανεῖα λέλογχας ἐστία», ἔνθα ἀρχαῖα σχόλια προστίθεται τάδε «παρόσον αἱ τῶν πόλεων ἐστία ἐν τοῖς πρυτανείοις ἀφίδρυνται καὶ τὸ ἱερὸν λεγόμενον πῦρ ἐπὶ τούτων

ἀπόκειται». Πρβλ. Πολυδ.: Ὀνομαστικόν: I, 7. Οὕτω δ' ἂν κυριώτατα καλοῖς τὴν ἐν τῷ πρυτανείῳ (Ἑστίαν), ἐφ' ἧς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον ἀνάπτεται».

17) Διονυσ. Ἀλικαρν. Ρωμαϊκῆς. Ἀρχαιολογ. II, 65, 4. «τὰ γέ τοι καλούμενα πρυτανεῖα παρ' αὐτοῖς (τοῖς Ἑλλήσι) (Ἑστίας) ἐστὶν ἱερὰ καὶ θεραπεύεται πρὸς τῶν ἐχόντων τὸ μέγιστον ἐν ταῖς πόλεσι κράτος».

18) IX, 40. Πρβλ. Πολυδ. 29, 5, 6, «ἐδέξαντο δὲ καὶ τοὺς πρεσβευτὰς ἐπὶ τὴν κοινὴν ἐστίαν (τὸ πρυτανεῖον) τοὺς παρὰ τοῦ Γενθίου μετὰ πολλῆς φιλανθρωπίας».

19) Πλούταρχ.: Γυναικῶν ἀρεταί 17. «Πολυχρίτη» ἐν ἀρχῇ. «Καὶ τὸν ἄνδρα φοβουμένην (τὴν Νέειραν) ἀπαγαγὼν (ὁ Προμέδων) εἰς Νάξον, ἱκέτιν τῆς Ἑστίας ἐκάθισεν».

20) Corpus inscript. graecarum ἀριθ. 1193 «ἐστία πρυτανεῖα» καὶ ἀριθ. 2347 «βουλαία» Ἀρτεμιδ. 2, 37 «ἐστία αὐτὴ τε καὶ τὰ ἀγάλματα αὐτῆς σημαίνει πόλεως μὲν τὴν βουλὴν καὶ τὴν ἐνθήκην τῶν προσδῶν, ἰδιώτας δὲ αὐτὸ τὸ ζῆν». Corpus inscr. graec. ἀριθ. 2554 2555, 5367. Πρβλ. Ennius σ. 174, ἐκδ. Wahlen. «Dicitur Vesta hame urbem (Cnoson) creavisse». Ἐντεῦθεν δὲ καὶ πολλὰ πόλεις ἀναφέρονται ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἰστιάια» ἢ «Ἑστίαια», ὑπῆρχε δὲ καὶ πανήγυρις ἀγομένη ἐπὶ τοῖς γενεθλίοις τῆς «Πρυτανίτιδος Ἑστίας» ἐν Ναυκράτει πόλει. Πρβλ. Ἀθηνῶν 4, 32.

21) Στρ. 9, 397 C.

22) Θουκυδ. 2, 15.

23) 8, 539. «καλοῦσι δὲ οἱ Τεγεᾶται καὶ ἐστίαν Ἀρκάδων κοινὴν».

24) ἴδ. Διοδ. 22, 23 καὶ ἡμέτερον ἄρθρον περὶ «Ἐδεσσης ἢ Αἰγῶν».

25) Διοδ. 15, 90.

26) Πολυδ. 5, 58, 4. «Σαλευκίαν δὲ περιορᾷ ὑπὸ Πτολεμαίου κρατουμένην ἀρχηγέτιν οὖσαν καὶ σχεδὸν ὡς εἰπεῖν ἐστίαν ὑπάρχουσαν τῆς αὐτῶν δυναστείας».

27) Ἡρόδ. 1, 146. «Οἱ δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ πρυτανήϊου τῶν Ἀθηναίων ὀρμηθέντες Ἰώνων...» Ἐτυμ. Μέγχα «Πρυτανεῖα». Σχολ. Ἀριστοφ. σ. 48. ἐκδ. Dintorf.

28) Καλλιμ. Δηλ. 325. Ἐκτὸς τῶν Κυκλάδων καὶ ἡ νῆσος Ἀἴμνος ἐλάμβανεν τὸ ἱερὸν αὐτῆς πῦρ ἐκ Δήλου· ἡ δὲ περίπτωσις αὕτη εἶναι πιθανὸν νὰ σχετίζεται μὲ τὴν ἀττικὴν ἡγεμονίαν.

29) 5, 15, 9.

30) ἴδ. Preller: Griechische Mytholog. I. σ. 213, Ὁ «γῆς ὁμφαλὸς» κατὰ τὰς μυθικὰς παραδόσεις προσδιωρίσθη διὰ δύο ἀετῶν, οὓς ὁ Ζεὺς ἀρῆκεν ἵπταμένους ἐκ δύο ἀντιθέτων τοῦ κόσμου σημείων· συνηντήθησαν δὲ ἐν Δελφοῖς οἱ ἀετοὶ οἱ τοῖς οὐδὲς παρίστανον πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ μυθικοῦ τούτου γεγονότος πρότερον μὲν ἐκ χρυσοῦ παποιημένους, βραδύτερον δ' ἐν ψηροβητήμασιν. ἴδ. Πίνδ. Πυθιον. 4, 4. Σχολ. Lobeck Ἀγλαοφῶν 1003. Πρβλ. Preuner Hestia-Vesta σ. 128 ἐξ. ἴδ. καὶ Αἰσχλ. Εὐμενίδ. «ὄρω δ' ἐπ' ὁμφαλῷ μὲν ἄνδρα Θεομυστὴ ἔδραν ἔχοντα» προστρόπαιον».

31) Ὅπως συνέβη μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην, καθ' ἣν ὁ Πλούταρχος ἀναφέρει ἐν βίῳ Ἀριστείδ. 20, ἐπιφέρων ἐπὶ λέξει τάδε. «Περὶ δὲ θυσίας ἐρομένοις αὐτοῖς ἀνέβλεν ὁ Πύθιος, Διὸς ἐλευθερίου βωμόν» ἰδρύσασθαι, θῆσαι δὲ μὴ πρότερον, ἢ τὸ κατὰ τὴν χώραν πῦρ ἀποσβέσαντες, ὡς ὑπὸ τῶν βαρβάρων μεμιασμένον, ἐνάσασθαι καθαρὸν» ἐκ Δελφῶν ἀπὸ τῆς κοινῆς ἐστίας». Πρβλ. Ulrichs: Reisen und Forschungen 1, 77. Ross: Hellen. 1, 1, 26,

32) Ἐνθα ὑπόθεσις ὑπόκειται ὁ ἄγνισμός τοῦ Ὀρέστου καὶ ἡ μετατροπὴ τῶν Ἑρινύων εἰς Εὐμενίδας.

33) Παρ' Εὐριπ. Ἀλκυσ. 162 παρυσιάζεται ἡ Ἀλκυστις πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς της ἐνώπιον τῆς ἐστίας τοῦ οἴκου καὶ προσεύχεται οὕτω: «Δέσποινα· ἐγὼ γὰρ ἔρχομαι κατὰ χθονός, πανύστατόν σε προσπίτνουσ' αἰτήσομαι τέχν' ὀρφανεύσαι τέμα»...

34) Ἀριστοτ. Πολ. 6, 5, 11. ἐκ τῆς λέξεως «ἱεροθύται» ἔχουμεν κατ' ἀναλογίαν γλωσσικὴν «ἱεροθύσιον» ἢ «ἱεροθυτεῖον», λέξιν ἴσα δυναμένην τῷ Πρυτανείῳ καὶ σημαίνουσαν τὸν τόπον, ἐν ᾧ τελεῖται ἡ θυσία.

35) Περὶ ταύτης τῆς «Ἑστίας πόλεως» ἴδ. Corpus ins cript. graecarum ἀριθ. 1253, 1439—1442, 1446.

36) Σχολ. Ἀριστοφ. Σφηκ. 846. Σχολ. εἰς Πλάτωνα Εὐθύφρ. 3Α. «Ἀφ' Ἑστίας ἐπὶ τῶν ἐν δυνάμει γινομένων καὶ πρώτους ἀδικοῦντων» τοὺς οἰκειούς, ἐπεὶ ἔθος ἦν τῇ Ἑστίᾳ πρώτη τῶν ἄλλων θεῶν θύειν· φέρεται δὲ τις καὶ περὶ αὐτῆς μῦθος τοιοῦτος· μετὰ γὰρ τὸ καταλυθῆναι τὴν τῶν Τιτάνων ἀρχὴν φασὶ τὸν Δία βασιλείαν παραλαβόντα ἐπιτρέψαι τῇ Ἑστίᾳ λαβεῖν ὅ,τι ἂν βούλοιο, τὴν δὲ τὴν Παρθενίαν αἰτήσασθαι καὶ τὰς ἀπαρχὰς παρὰ τῶν ἀνθρώπων. Ἄλλως, ἂφ' Ἑστίας, παροιμία δὲ ἐστὶ, μετενέγκεται ἀπὸ τῶν περὶ τὰ ἱερὰ δρωμένων· ἔθος γὰρ ἦν τῇ Ἑστίᾳ τὰς ἀπαρχὰς ποιεῖσθαι, ἢ ἂφ' Ἑστίας, ἥτοι ἀπὸ τῶν οἰκειοτάτων· Ἑστία γὰρ ἡ οἰκία. Ζηνόδ. 1, 40. Preuner Hestia-Vesta σ. 1—26.

37) Ζηνοβ. 4, 44. Ἡσυχ. ἐν λέξει «Ἑστία». Εὐστάθ. εἰς Ὀδυσ. 1579, 45. Preuner Hestia-Vesta σ. 71. ἔξ.

38) Πausan. 1, 28, 3. «Πλησίον δὲ Πρυτανεῖόν ἐστιν, ἐν ᾧ νόμοι οἱ Σόλωνος εἰσι γεγραμμένοι καὶ θεῶν Εἰρήνης ἀγάλματα κεῖται καὶ Ἑστίας...» καὶ 5, 26, 2. «Τούτων μὲν τῶν εἰκόνων ἔχεται τὸσάδε ἀναθήματα τῶν Μικύθου, Ἀμφιτρίτης καὶ Ποσειδῶν τε καὶ Ἑστίας». —Δίων Κασ. 55, 9. Περὶ δὲ ναοῦ Ἑστίας ἐν Συρακούσαις ἴδ. Πλίν. Naturalis Historia 34, 13.—Περὶ πλαστικῶν τῆς Ἑστίας παραστάσεων ἴδ. Preuner Hestia-Vesta σ. 169—136.

39) Natur. Hist. 36, 25. «sedenten duosque campteras circa eam».

40) O. B. Stark παρὰ Gerhard D καὶ F. 1859 σ. 74 ἐξῆς ἀντὶ τῆς λέξεως «Καμπύτῃρας», συμφωνούντων καὶ τῶν Welcker A. D. 5, 12 ἐφεξ. καὶ Preuner Hestia-Vesta σ. 180, 4, ὁρθῶς ἀνέγνω «Λαμπύτῃρας». πρβλ. Prellès: Griechische Mytholog, I, σ. 348. σημ. 4.

41) Σουΐδας «γῆς ἀγαλμα».

Π. Γ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ δ. φ.

ΠΟΙΚΙΛΑ.

Γαυήλιοι ἑορταὶ παρ' Ἰνδοῖς.—Ἐν Βομβάῃ λαμπρὸν ἐσχάτως ἐπῆλθε παράδειγμα τῆς ἀφθονίας μεθ' ἧς πλούσιοι δαπανῶσι χρήματα ἐν ἑορταῖς σχετιζομέναις πρὸς οἰκογενειακοὺς γάμους. Ἡ σχετικὴ περιπτώσις ἦτο ὁ γάμος ἐνὸς Μωχαμέτ Γρουσοῦφ, υἱοῦ ἐνὸς συνεταίρου ἐν ἀγγλικῇ ἐταιρίᾳ, εἰς ἣν ἀνήκει καὶ σειρὰ ἀτμοπλοίων, ἐξυπηρετούντων τὰς ἀκτὰς τῆς Βομβάης. Πᾶσαι αἱ τάξεις τῶν Μωαμεθανῶν μετέσχον τῶν ἑορτῶν ἐπὶ δώδεκα ὅλας ἡμέρας. Ἀμφότεραι αἱ πλευραὶ τῆς ὁδοῦ ἦσαν πεφωταγωγημέναι, ἐν τῇ μέσῃ δ' ἐκρέμαντο ἅπειροι χρυστάλλινοι πολυέλαιοι. Ἐν μιᾷ ἐπὶ τῇ παρετῇ συμπόσιον εἰς 15000 Μωαμεθανούς. Βραδύτερον ἐδόθη χορὴ εἰς Εὐρωπαίους καὶ Ἰνδοὺς τῇ δ' ἐπιούσῃ προσκλήσεις εἰς συμπόσιον συνήγειραν ἐπὶ τῇ αὐτῇ 2000 Μωαμεθανῶν τῶν ἀνωτέρων τάξεων. Καὶ ἄλλαι παραπλήσιοι ἐτελέσθησαν ἑορταὶ εἰς τὰς ὁποίας ἐδαπανήθησαν χιλιάδες λιρῶν στερλινῶν.

Ἡ θέρμανσις τῆς ἐπιφανείας καὶ τῶν ὁκρῶν τοῦ σώματος.—Ἀπὸ μακροῦ γενικῶς ἀνεγνωρίσθη ἡ σπουδαιότης τοῦ κρατεῖν θερμὰ τὴν τε ἐπιφάνειαν καὶ τὰ ἄκρα τοῦ σώματος κατὰ τὴν διάρκειαν διανοητικῆς ἐργασίας· ἀλλ' ὁ τοῦ Τουρίνου καθηγητῆς Μόσσοσ ἀπέδειξεν ὅτι ὅταν ὁ ἐγκέφαλος εὐρηται ἐν ἐνεργείᾳ, πλεῖον αἷμα ἀποτέλλεται αὐτῷ ἀπὸ τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ σώματος μερῶν. Πρὸς τοῦτοις εὗρεν ὅτι ἡ τοῦ αἵματος κυκλοφορία ἐν τῇ ἐγκεφαλῷ ὑπόκειται εἰς κυμάνσεις, αἵτινες προφανῶς δὲν ἐξαρτῶνται ἐκ φυσικῆς ἐνεργείας. Κόπως προκαλουμένη ἐξ ἐγκεφαλικῆς ἐνεργείας, ἐνεργεῖ ὡς δηλητήριον, ἐπηρεάζον πάντα τὰ ὄργανα καὶ ἰδίᾳ τὸ μυωνικὸν σύστημα. Τὸ αἷμα τῶν κυνῶν, οἵτινες ἀπέκαμον ἐκ μακροῦ δρόμου, ἐνεργεῖ ἐπίσης ὡς δη-

λητήριον καὶ ὅταν γένηται ἐγγυσί αὐτοῦ εἰς ἄλλους κύνας, προκαλεῖ παρ' αὐτοῖς τὰ αὐτὰ συμπτώματα τῆς κοπώσεως. Ἡ τῆς κοπώσεως αἰσθησις φαίνεται ὀφειλομένη εἰς τὰ προϊόντα τῶν τῶν νεύρων κοιλατήτων μᾶλλον ἢ εἰς ἑλλειψιν ἀρμεδίου οὐσίας.

Αὐτόματος κατασκοπεία.—Ἐργοστασιάρχης τοῦ Βερολίνου ἔλαβεν ἐσχάτως τὴν ἐξῆς ἐνδιαφέρουσαν ἐπιστολὴν ἐκ Πετρούπολεως.

«Ἐπειδὴ ὑπάρχει πρόθεσις εἰσαγωγῆς ἐν τισι τῶν ἐνταῦθα φυλακῶν μικροφῶνων πρὸς τὸν σκοπὸν κατασκοπεύσεως τῶν πεφυλακισμένων, παρακαλῶ νὰ με πληροφορήσῃτε διὰ τοῦ προτεχοῦς ταχυδρομείου, ἂν κατεσκευάσατε τοιαῦτα μικροφῶνα ἢ ἂν συγκατατίθῃτε νὰ κατασκευάσῃτε τοιαῦτα. Ἄν ἔχητε, παρακαλῶ νὰ μοὶ σταλῇτε σχεδιαγράφημα αὐτῶν. Προτιθέμεθα νὰ προσηλώσωμεν αὐτὰ ἐπὶ τοῦ τοίχου ἢ τοῦ ἑδάφους, πρέπει δὲ νὰ ᾔναι τόσον εὐαίσθητα, ὥστε ὅταν καλυφθῶσιν ἔξωθεν διὰ τοιχοχάρτου νὰ δύνανται νὰ ἐπαναλαμβάνωσι πάντα τὰ λεγόμενα ὑπὸ οἰουδήποτε προσώπου, εὐρισκομένου ἐν οἴκῳ ἢ τμήματι τοῦ δωματίου. Ἡ παραγγελία ἡδύναται νὰ ᾔναι σπουδαία καὶ κατὰ συνέπειαν θὰ ἤξιζε τὸν κόπον νὰ κατασκευασθῇ τοιοῦτο εἶδος μικροφῶνων. Καὶ ὑπάρχουσι μὲν τοιαῦτα ἤδη καὶ ἐπεθύμουν νὰ χρησιμοποίησω μικροφῶνα ὑφ' ὧν κατασκευαζόμενα, ἀλλὰ θὰ ἀπηρτίτο μικρὰ αὐτῶν τροποποιήσεις πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ ἐπιδιωκόμενου σκοποῦ».

Τὸ κοινωνικοδημοκρατικὸν ὄργανον Ἐμπρὸς (Vorwärts), ὅπερ ἐδημοσίευσεν τ' ἀνωτέρω προστίθειν ὅτι τὸ γερμανικὸν ἐργοστάσιον, εἰς ὃ ἡ ἐπιστολὴ διεβιβάσθη ἔπεμψεν ἤδη μικροφῶνα εἰς Πετρούπολιν τὰ δὲ δι' αὐτοῦ γενόμενα πειράματα μεγάλως ἐπέτυχον. Ἡ ἐφημερίς ἐκφράζει τὴν ὑπόνοιαν μήπως εἶναι προωρισμένα τὰ μικροφῶνα ταῦτα διὰ πολιτικούς πεφυλακισμένους.

Ἡ 400ῇ ἐπετηρὶς τῆς ἀνακαλυψέως τῆς Ἀμερικῆς.—Ἡ Γενοῦς ἀρχεταὶ ἀκριβῶς τῶν ἑορτῶν αὐτῆς ἐπὶ τῇ 400ῇ ἐπετηρίδι τοῦ Κολόμβου καὶ ἡ πόλις θὰ εὐρίσκηται ἐν μέσῳ χαρμοσύνης τελετῶν μέχρι τῆς 3/15 ὁκτωβρίου. Αἱ ἑορταὶ ἀρχονται δι' ἐκθέσεως ἀνθέων· πρὸς τῇ γενικῇ δὲ τεχνικῇ καὶ ἐμπορικῇ ἐκθέσει, δι' ἣν νέα σειρὰ οἰκοδομῶν ἀνηγέρθη, ἐκανονίσθησαν καὶ πολλὰ συζητήσεις καὶ συνέδρια περὶ παντὸς σχεδὸν ἀντικειμένου μελέτης ἢ διασκέδασης. Οἱ τῆς ἀρχαίας Γενούης ἑρασταὶ περὶ ἐνὸς τινος μόνον θὰ λυπηθῶσιν ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἑορτὴν ταύτην. Τὸ ἀρχαῖον χαρακτηριστικὸν ἀψιδωτόν, ὅπερ ἄλλοτε συνήγαγε ὁ ὀφθαλμὸς περὶ τὴν προκυμαίαν κατὰ τὴν εἰς τὸν λιμένα εἰσόδον, ἐξέλιπε σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν· πρὸς διανοεῖν δὲ εὐρέος βουλευέσθαι περὶ τοὺς 90 πόδας πλάτους κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὴν ἐκθεσιν κατεδαφίσθησαν ὁλόκληροι σειραὶ τῶν ὑψηρεφῶν, κομψῶν καὶ ἀνυγίων ἴσως οἰκῶν τῆς πόλεως. Οἱ ἑρασταὶ τῆς σωματικῆς ἀσκήσεως προσελκυσθήσονται εἰς Γενοῦσιν διὰ διαγωνισμῶν ἐν τῇ γυμναστικῇ καὶ λοιπαῖς παραπλησίαις ἀσκήσεσι, κατ' Ἀύγουστον δὲ καὶ διὰ λεμβοδρομιῶν. Πρὸς τοῦτοις τελεσθήσεται ἀγὼν στρατιωτικῶν καὶ ἄλλων μουσικῶν ὁμίλων καὶ ὁ μουσικὸς κόσμος καλεῖται σύναμα νὰ παραστῇ κατὰ τὴν παράστασιν νέου μελοδράματος τοῦ βαρῶνου Φραντσέττι. Ὁ βαρῶνος ἐξελέξατο τὸν Κολόμβον ὡς θέμα καὶ τίτλον. Οἱ σοὶ βροὶ ἄννα καὶ σπουδαῖοι δὲν θὰ λησμονηθῶσιν ἐν τῇ κύκλῳ τῶν τελετῶν, διότι συγχροτηθήσονται συνέδρια ἱστορικὰ καὶ γεωγραφικά, μετεωρολογικά καὶ τῆς ναυτικῆς δικονομίας ὡς καὶ βοτανικά· πρὸς τοῦτοις τελεσθήσεται καλλιτεχνικὴ ἐκθεσις ἀρχαιοτέρων καὶ νεωτέρων καλλιτεχνικῶν ἔργων. Τὸ ποσὸν 350,000 φρ. ὠρίσθη δι' ἑορτάς, φωταψίας τῆς πόλεως καὶ τοῦ λιμένος καὶ διὰ τὰ ἐγκαίνια τῶν ἀνδριάντων τοῦ Γαριβάλδη καὶ τοῦ δουκὸς τῆς Γαλιέρας, ὅστις διὰ τῆς γενναιοδωροῦ αὐτοῦ διαθήκης τοσαῦτα διεπράξατο ὑπὲρ τῆς Γενούης καὶ ἕτερον ποσὸν 200,000 φρ. πρὸς σκοποὺς φιλοξενίας. Ἐν ὁλοκληρῇ δὲ τῇ πόλει καὶ τῇ ἐπαρχίᾳ ἐψηφίσθη τὸ ἀξιοσεβαστὸν ποσὸν 1,500,000 φρ. διαπανθηθησόμενον πρὸς τιμὴν τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου.

Θανάτωδις δι' ἡλεκτριζμοῦ.—Ἐτέρα δι' ἡλεκτρισμοῦ θανάτωσις ἐγένετο, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ σχετικοῦ τῆς Πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης νόμου, ἐσχάτως ἐν τῇ δεσμοτηρίῳ Ὁμπάρν, ὅπου ἐγένοντο τὰ ἀπαίσια πειράματα ἐπὶ τοῦ Κέμλερ. Κύριός τις καλούμενος Τάις, ὅστις ἐδόλοφόνησε τὴν σύζυγον αὐτοῦ ἐθανατώθη ἢ δὲ σχετικῇ